

BKT/ Provtagningsinstruktioner för besättningsprovtagning Salmonella

Provtagningsinstruktion för besättningsprovtagning

Följande instruktioner har tagits fram som en hjälp för provtagare i syfte att minska risken för kontamination mellan prover på laboratoriet och mellan prover på gårdsnivå.

Risken för kontamination är stor vid provtagning för salmonella. Noggrann planering inför varje provtagning är avgörande för att arbetet vid provtagningen ska flyta på och för att resultaten ska bli tillförlitliga.

Det finns risk för kontamination både mellan olika djur inom samma besättning under provtagning och mellan besättningar om förpackningarna är kontaminerade på utsidan, eftersom det kan innebära problem för laboratorierna att undvika kontamination. Kontamination mellan djur i en och samma besättning kan innebära att saneringsarbetet försvåras och blir ineffektivt, samt att fel djur slås ut. Kontamination mellan besättningar kan innebära stora konsekvenser för en besättning som fått ett felaktigt provsvar.

Gör så här

- Lägg provmaterialet i burkar.
- Fyll burkarna till max 2/3.
- Burkarna med prov ska vara rena på utsidan.
- Märk burkarna tydligt med vattenfast penna, helst på locket.
- Vid packning av flera burkar i en gemensam påse – lägg bara prov från djur i samma grupp/byggnad i samma påse.
- Lägg sedan ovannämnda påse i ytterligare en påse, lägg i remissen i den yttre påsen och förslut.
- Samtliga påsar placeras slutligen i ett yttre emballage, t ex en kartong.
- Såväl påsarna som det yttre emballaget ska vara rena på utsidan.
- Det finns två olika remisser
 - Remiss för individuella prover som ska odlas individuellt och/eller samlingsprover
 - Remiss för individuella prover som ska poolas
- Fyll i remissen noggrant, så att det tydligt framgår:
 - provtagningsorsak
 - vilken grupp/byggnad proverna kommer ifrån
 - individnummer eller annan märkning
- Kontakta mottagande laboratorium om det rör sig om mer än 50 prover, så att laboratoriepersonalen kan planera sitt arbete

Tips om hur Du praktiskt kan göra för att uppnå detta finns på sidan 2 och 3.

Principer för provtagning

Individuella prover tas på alla djur där det är praktiskt möjligt. Dessa prover kan sedan odlas individuellt eller poolas (vanligen pooler om 5 prover) före odling på laboratoriet. Normalt görs ingen pooling av individuella prover i fält.

Samlingsprover tas när det inte går att ta individprover. Man tar då plockprov från ”träckhögar” i t ex en box och samlar i en och samma burk. Plockprov tas från minst lika många ”träckhögar” som det finns djur

i boxen/utrymmet, men i en och samma burk får max tio plock samlas. Man bör sträva efter att alla plock till ett samlingsprov är lika stora. Samlingsprover tas alltid box/utrymmesvis, d v s blanda inte prover från olika boxar/utrymmen/beten i samma burk.

- Det finns två olika remisser
 - Remiss för individuella prover som ska odlas individuellt och/eller samlingsprover.
 - Remiss för individuella prover som ska poolas.

Personal och utrustning vid individuell provtagning eller samlingsprovtagning av nötkreatur och gris

Vid provtagningen rekommenderas minst tre närvarande personer:

- En person som håller djuret(i djurgrupper där djuren inte behöver hållas eller vid samlingsprovtagning kan även denna person ta prover)
- En person som tar proverna.
- En person som assisterar(t ex märker burkar och antecknar på remissen)

Utrustning:

- Rektalhandskar, (nöt) respektive engångshandskar(vinyl) (kalvar, grisar och vid samlingsprovtagning) - en per djur som ska provtas (en per samlingsprov)
- Paraffinolja
- Matskedar i plast (engångs), en per djur som ska provtas (vid behov)
- Teskedar i plast (engångs) vid samlingsprovtagning – en per samlingsprov
- Provtagningsburkar (100 ml) med lock.
- Vattenfast penna för märkning av burklocken. Observera att hanteringen på laboratoriet underlättas om märkning sker på burklocken! Vid samlingsprovtagning kan burkarna dock behöva märkas för att undvika risk för felmärkning!
- Plastpåsar för paketering av burkar, till exempel stadiga 5 l påsar.
- Färgspray eller märkstift(för märkning av provtagna individer i lösdrift)
- Ren hink el dyl att placera provburkarna i efter provtagning
- Engångshandskar
- Sopsäck att lägga förbrukat material i
- Påsförslutare
- Remisser och pennor

Tips som kan underlätta arbetet

Individuell provtagning av nötkreatur och grisar

Förberedelse:

- Assistenten administrerar burkar, burklock, ev skedar och skräp samt extra handskar. Detta kan ske genom att denna förser sig med ett snöre eller skärp runt midjan och i detta fästa fyra plastpåsar (5 l) genom ett hål i plastpåsens övre kant. I dessa plastpåsar placeras upp-, och nedvända burkar i en påse, burklock och en vattenfast märkpenna i en påse, eventuellt matskedar med skaftet uppåt i en påse och en påse används för skräp. Några extra engångshandskar är också bra att ha med. Utöver detta behöver assistenten ofta också fylla i remissen.

- Provtagaren förser sig med rektal/engångshandskar och en ren påse.

Provtagning:

Vid provtagning av **vuxna nötkreatur** används en ny rektalhandske för varje djur, vid provtagning av **grisar och kalvar** kan korta engångshandskar användas. När provtagaren har tagit ett träckprov kan han/hon **antingen**

- hålla fram handen och "assistenten" tar en ren matsked och lyfter över en mängd av cirka en valnöts storlek i en provtagningsburk **eller**
- själv placera en mängd träck i burken, direkt från handsken.

Därefter försluts och märks burken samt placeras i en ren hink el dyl. Burkarna får fyllas till max 2/3, annars finns det risk att locket trycks loss vid jäsning under transporten. Man ska undvika att få träck på burkens utsida. Om så ändå sker, byts den kontaminerade burken. Ute på ren yta, med rena händer/handskar placeras sedan burkarna i 5 l-plastpåsar. Prov från djur i samma grupp/byggnad blandas inte med prover från andra grupper. När provtagningen är klar förses plastpåsar med en yttre plastpåse så att burkarna är paketerade med dubbla plastpåsar, mellan de båda plastpåsar placeras tillhörande remiss. Mindre plastpåsar kan sedan grupperas i större plastpåsar vid behov. Påsar placeras slutligen i ett yttre emballage, till exempel en kartong. Det är viktigt att varken burkar, plastpåsar eller det yttre emballaget är förorenade.

På remissen ska det framgå om individproverna ska poolas eller inte.

Prov tas helst direkt från djuret, men helt "färsk" avföring kan också plockas från golvet om man är säker på vilket djur den kommer ifrån och att den inte är förorenad. Vid provtagning av grisar brukar det ofta, i små suggrupper gå bra att ta prov från lösgående suggor utan att fixera dem. Om det inte finns träck i rektum fungerar det ofta med en stunds "rektalmassage", d v s att man med två fingrar masserar "rektumtaket" (gäller även för kalvar).

Samlingsprovtagning av nötkreatur och grisar

Förberedelse:

- Märk upp burkarna och placera dem i den ordning som boxarna är placerade i avdelningen.
- Assistenten förser sig med ett snöre el skärp runt midjan och i detta fästs fyra plastpåsar (5 l) genom ett hål i plastpåsens övre kant. I dessa plastpåsar placeras upp och nedvända burkar i en påse, burklock och penna i en påse, en påse fylls med proverna och en påse används för skräp framför allt använda teskedar och kontaminerade handskar. Några extra engångshandskar är också bra att ha med om en handske blir förorenad.
- Provtagarna förser sig med engångsskedar placerade med skaften uppåt i en ren påse och extra engångshandskar.

Provtagning:

Assistent och provtagare använder helst handskar eftersom dessa lätt kan bytas om de förorenas. Med en tesked eller med handen förs träck från boxgolvet till en 100 ml provtagningsburk. Ta träck från minst lika många "träckhögar" som det finns individer i gruppen, men max tio individer får ingå i ett samlingsprov. Om det finns fler individer än tio i en box måste flera samlingsprov tas. Ha som mål att få alla plock till samma samlingsprov lika stora. Blanda inte plock från olika boxar och byt sked mellan varje samlingsprov. Burkarna får fyllas till max 2/3, annars finns det risk att locket trycks loss vid jäsning under transporten.

Burken lämnas till assistenten, som sätter på lock och placerar den i en påse, prov från djur i samma grupp/avdelning placeras i samma plastpåse. Det ryms 30-35 burkar i en 5 l- påse, så om det rör sig om mer än 35-40 burkar får flera plastpåsar för samma avdelning användas. Om burk, handskar eller plastpåse kontamineras byts de till nya rena. Ute på ren yta, när provtagningen är klar, förses plastpåsar med en yttre plastpåse så att burkarna är paketerade med dubbla plastpåsar, mellan de båda plastpåsar placeras tillhörande remiss. Mindre plastpåsar kan grupperas i större plastpåsar vid behov. Påsar placeras slutligen i ett yttre emballage, förslagsvis kartong. Det är viktigt att varken burkar, plastpåsar eller det yttre emballaget är förorenade.